

Andrzej Zieliński

Glosa do postanowienia Sądu Najwyższego z 7 stycznia 1997 r. I CZ 22

Palestra 41/9-10(477-478), 184-188

1997

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

GŁOSY

■ Glosa do postanowienia Sądu Najwyższego z 7 stycznia 1997 r.

I CZ 22/96*

Teza glosowanego orzeczenia brzmi:

„Sąd drugiej instancji odrzuci kasację – bez wzywania strony do usunięcia jej braków – także wówczas, gdy stopień ogólności uzasadnienia przytoczonych w skardze kasacyjnej podstaw pomija dokonane ustalenia faktyczne oraz istotę rozpoznawanej sprawy i nie pozwala na zbadanie prawdziwości tych podstaw i dokonanie merytorycznej oceny zasadności złożonej kasacji (art. 393⁵ k.p.c.)”.

1. Przytoczoną powyżej tezę Sąd Najwyższy sformułował, rozważając następującą sytuację:

Kasację złożyła powódka, za pośrednictwem swojego pełnomocnika – adwokata. W kasacji powołane zostały podstawy przewidziane w art. 393¹ pkt 1 i 2 k.p.c., w ramach których pełnomocnik:

a) zarzucił obrazę art. 417 i 419 k.c. przez niewłaściwe zastosowanie tych przepisów i odmowę uwzględnienia powództwa oraz

b) obrazę art. 233 § 1 i § 2 k.p.c. przez nierozważenie w sposób należyty zebranego materiału dowodowego.

Wskazując na powyższe podstawy, kasatorka wniosła o zmianę zaskarżonego wyroku i bądź uwzględnienie powództwa w całości, bądź o jego uchylenie z przekazaniem sprawy sądowi pierwszej instancji do ponownego jej rozpoznania.

Sąd Apelacyjny w Białymstoku, do którego wpłynęła owa kasacja, postanowieniem z 14 listopada 1996 r. odrzucił złożoną kasację, jako nie odpowiadającą wymaganiom przewidzianym w art. 393³ k.p.c.

Na postanowienie to złożyła zażalenie powódka, w którym zarzuciła przekroczenie przez Sąd Apelacyjny uprawnień wynikających z art. 393⁵ k.p.c., wnosząc o uchylenie zaskarżonego postanowienia i nadanie biegu złożonej kasacji.

2. Sąd Najwyższy glosowanym postanowieniem oddalił zażalenie, wypowiadając się następująco:

* Orzeczenie publikowane w OSNC 1997, z. 4, poz. 46.

Wniesienie kasacji do sądu, który wydał zaskarżany wyrok wszczyna postępowanie odwoławcze. W tym wstępnym stadium postępowania odwoławczego następuje badanie zachowania wszystkich wymaganych przez obowiązujące przepisy przesłanek dopuszczalności kasacji. Kasacja powinna czynić zadość wymaganiom przewidzianym w art. 393³ k.p.c. W wyniku realizacji obowiązków przewidzianych w art. 393⁵ k.p.c. postępowanie odwoławcze może zostać zakończone już w sądzie drugiej instancji poprzez umorzenie postępowania odwoławczego lub odrzucenie kasacji.

Odrzucenie kasacji przez sąd drugiej instancji następuje w sytuacjach przewidzianych w art. 393⁵ k.p.c.

Zdaniem Sądu Najwyższego, konfrontując wywody kasacji z treścią zaskarżonego wyroku i jego uzasadnienia w aspekcie przytoczenia podstaw kasacyjnych i ich uzasadnienia, sąd ten nie naruszył zasady związania własnym orzeczeniem. Jednak **wyniki** tej konfrontacji pozwoliły na nie budzące wątpliwości stwierdzenie, że analiza odpowiedzialności Skarbu Państwa w zakresie szerokiej hipotezy art. 417 k.c., dokonana w uzasadnieniu zaskarżonego orzeczenia, wykluczała przesłankę odpowiedzialności lekarzy i personelu pomocniczego.

W zaskarżonym postanowieniu – co spotkało się z aprobatą Sądu Najwyższego – podkreślono, że podstawy kasacji należy nie tylko przytoczyć, ale także **szczegółowo wskazać**, na czym zarzucane naruszenia prawa materialnego polegają (art. 393¹ pkt 1 k.p.c.). Złożona kasacja nie zawiera uzasadnienia tej podstawy zaskarżenia, lecz ogranicza się do wyrażenia własnych ocen oderwanych od ustaleń faktycznych, dokonanych w toku dotychczasowego postępowania przed sądami obu instancji, lub też odwołuje się do zdarzeń i nowych elementów stanu faktycznego nie będących w ogóle przedmiotem procesu. Sformułowana w ramach podstawy przewidzianej w art. 393¹ k.p.c. kasacja daje tylko podstawę do stwierdzenia, iż skierowana jest ona przeciwko rozstrzygnięciu w zaskarżonym wyroku, nie stwarza natomiast – wobec oczywistych braków jej uzasadnienia – dla instancji kasacyjnej możliwości badania prawdziwości przytoczonej podstawy, i tym samym możliwości merytorycznego jej badania. Brak jest bowiem w kasacji przytoczenia i uzasadnienia zakresu podstawy, na którą powołuje się skarżący (art. 393¹ k.p.c.). Daje to – zdaniem Sądu Najwyższego – podstawę do zajęcia stanowiska, że zapatrywanie Sądu Apelacyjnego w Białymstoku i przyjęte przez tenże sąd kryteria wymagane co do **poziomu i argumentacji kasacji** nie są – w stosunku do profesjonalisty – nadmierne.

Co do drugiej podstawy kasacji – naruszenia art. 233 § 1 k.p.c. – w której przytoczono jedynie brak należytego rozważenia zebranego materiału, to ów rażący niedostatek uzasadnienia jest oczywisty.

W końcowej fazie uzasadnienia swojego postanowienia Sąd Najwyższy podzielił swoje dotychczasowe stanowisko, że **brak** uzasadnienia powołanych w kasacji podstaw nie mieści się w pojęciu „niezachowanie warunków formalnych pisma procesowego” w rozumieniu art. 130 k.p.c. Zatem Sąd Apelacyjny nie był obowiązany do wezwania do poprawienia lub uzupełnienia złożonej kasacji – i zasadnie zakwalifikował ją jako „z innych przyczyn niedopuszczalną” i dlatego podlegającą odrzuceniu.

3. Stanowisko Sądu Najwyższego stanowi z jednej strony przejaw tendencji oportunistycznej, zmierzającej do ograniczenia napływu kasacji do tego Sądu, z drugiej zaś strony – akceptuje tendencję do pozaustawowego poszerzania prerogatyw sądów drugiej instancji w przedmiocie zakresu badania przez te sądy warunków dopuszczalności kasacji.

Tendencji tych nie można akceptować, bowiem są one wynikiem stosowania rozszerzającej wykładni przepisów procesowych (nadinterpretacji), zmierzających do ograniczenia praw podmiotowych stron procesowych. Takie tendencje w demokratycznym państwie prawnym, respektującym zasadę dostępu obywateli do sądu nie mogą cieszyć się aprobatą.

Wydaje się, iż Sąd Najwyższy pomylił dwie różne kategorie spraw, a mianowicie ocenę poziomu merytorycznego kasacji z zakresem kognicji sądu drugiej instancji w postępowaniu wstępnym.

4. Zgłoszenie kasacji przez stronę procesową uruchamia tzw. postępowanie wstępne w **granicach** określonych przepisem art. 393⁵ k.p.c.

Według tego przepisu sąd drugiej instancji odrzuci kasację na posiedzeniu niejawnym jeżeli:

- 1) została wniesiona po upływie terminu;
- 2) jest z innych przyczyn niedopuszczalna;
- 3) strona w wyznaczonym terminie nie uzupełniła braków kasacji.

Pierwsza i trzecia przyczyna odrzucenia kasacji w zasadzie nie nasuwa wątpliwości interpretacyjnych.

Jak się jednak okazuje z głosowanego orzeczenia, wątpliwości budzi zakres przedmiotowy „innych przyczyn niedopuszczalności kasacji”.

W nauce przejawiają się słuszne tendencje do zawężającej wykładni omawianego pojęcia „niedopuszczalności kasacji z innych przyczyn”.

K. Piasecki uznaje, że niedopuszczalna z innych przyczyn kasacja, to kasacja wyłączona (art. 393 k.p.c.)¹. T. Ereciński² trafnie poszerza jednak ów katalog przyczyn niedopuszczalności kasacji wskazując przykładowo wniesienie kasacji przez nieuprawniony podmiot. Podobnie czyni to T. Wiśniewski³. A. Zieliński wskazuje, że kasacja będzie niedopuszczalna z „innych przyczyn”, np. jeżeli zostanie wniesiona

przez osobę nieupoważnioną (stronę, która nie żądała uzasadnienia – art. 387 § 3 k.p.c., przez samą stronę, a nie jej pełnomocnika: adwokata lub radcę prawnego – art. 393² k.p.c., itp.), od orzeczeń nie kończących postępowania w sprawie (art. 392 § 1 k.p.c.), a nadto z przyczyn wskazanych w art. 393 k.p.c.⁴

Nie można zgodzić się ze stanowiskiem Sądu Najwyższego, według którego brak uzasadnienia powołanych w kasacji podstaw nie mieści się w pojęciu „niezachowania warunków formalnych pisma procesowego” w rozumieniu przepisu art. 130 k.p.c., lecz brak ten należy zakwalifikować jako kasację z innych przyczyn niedopuszczalną i dlatego podlegającą odrzuceniu.

Warunki formalne kasacji, jako kwalifikowanego pisma procesowego wymienia taksatywnie przepis art. 393³ k.p.c., stanowiąc, że kasacja powinna czynić zadość wymaganiom przepisany dla pisma procesowego (art. 126 k.p.c.) oraz zawierać:

- a) oznaczenie zaskarżonego orzeczenia;
- b) przytoczenie podstaw kasacyjnych i ich uzasadnienie;
- c) wniosek o uchylenie lub zmianę wyroku w całości lub w części;
- d) w sprawach o roszczenia majątkowe – także wartość przedmiotu zaskarżenia.

Wykładnia przepisu art. 393³ k.p.c. nie może nasuwać wątpliwości co do tego, iż brak przytoczenia podstaw kasacyjnych lub brak uzasadnienia tych podstaw stanowi **brak formalny kasacji**, który podlega uzupełnieniu w trybie przepisu art. 130 k.p.c.⁵

Dla jasności wyводу należy zaznaczyć, że chodzi tutaj o całkowity brak wskazania podstaw kasacji lub też całkowity brak ich uzasadnienia.

Dopiero w wypadku nieuzupełnienia braków formalnych kasacji w postaci braku przytoczeń jej podstaw lub ich uzasadnienia, **po wyczerpaniu procedury przewidzianej w art. 130 k.p.c.**, kasacja ulega odrzuceniu (art. 393⁵ k.p.c.).

5. Sąd Najwyższy w glosowanym postanowieniu poszedł tak daleko, że akceptował stanowisko sądu drugiej instancji, który w postępowaniu wstępnym, po wniesieniu kasacji, dokonał **merytorycznej** oceny kasacji. Niczym innym bowiem, jak merytoryczną oceną kasacji, jest badanie rzetelności, trafności i jakości uzasadnienia kasacji lub badanie owego uzasadnienia pod kątem „poziomu i argumentacji”.

Sąd drugiej instancji, w postępowaniu wstępnym po wniesieniu kasacji nie jest uprawniony do merytorycznego rozpoznawania tego środka odwoławczego, a zatem nie posiada też prerogatyw do dokonywania kontroli zasadności i legalności wydanego przez siebie orzeczenia. A właśnie to, jak wynika z części opisowej niniejszej glosy (pkt. 1 i 2) uczynił Sąd Apelacyjny w Białymstoku, kiedy wskazywał

na niedostatki uzasadnienia kasacji w konfrontacji z ustalonym przez siebie stanem faktycznym rozpoznawanej sprawy.

Dodatkowo zważyć należy, że **strona jeszcze na rozprawie kasacyjnej może uzupełnić uzasadnienie kasacji**. Zgodnie bowiem z przepisem art. 393¹¹ zdanie drugie k.p.c. strony mogą przytaczać nowe uzasadnienie podstaw kasacyjnych. Powyższe oznacza, iż wnoszący kasację może na rozprawie kasacyjnej przytaczać dalsze przepisy prawa uzasadniające podstawy skargi, przedstawiać własne poglądy prawne oraz stanowisko doktryny i judykatury w zakresie dotyczącym podstaw kasacji.

Niedostatki uzasadnienia kasacji nie są tożsame z brakiem tego uzasadnienia, a zatem nie mogą stanowić podstawy do odrzucenia kasacji. W świetle przytoczonego przepisu art. 393¹¹ k.p.c. owe niedostatki strona wnosząca kasację może zawsze uzupełnić, aż do zamknięcia rozprawy kasacyjnej.

Zgodzić się trzeba ze stanowiskiem, że w stosunku do profesjonalisty (adwokata, radcy prawnego) należy stawiać odpowiednie wymagania co do poziomu sporządzanych przez niego pism procesowych, w tym i kasacji. Z tego względu ustawodawca wprowadził bezwzględny przymus adwokacki dotyczący wnoszenia kasacji przez pełnomocnika będącego adwokatem lub radcą prawnym (art. 393² § 1 k.p.c.). Jednakże nieodpowiedni „poziom” uzasadnienia kasacji może być jedynie przedmiotem postępowania dyscyplinarnego w stosunku do autora, prowadzonego przez stosowne organy korporacji adwokackiej lub radcowskiej. Natomiast nie ma żadnego znaczenia procesowego (poza skutkiem w postaci ewentualnego oddalenia kasacji), a w szczególności nie rodzi skutku zastosowanego przez sąd drugiej instancji, tj. odrzucenia kasacji.

Z podanych przyczyn głosowane postanowienie nie może być aprobowane.

Andrzej Zieliński

Przypisy:

¹ K. Piasecki: (w:) *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, Tom I, Wydawnictwo C.H. Beck, Warszawa 1996, s. 1176.

² T. Ereciński: *Apelacja i kasacja w procesie cywilnym*, Warszawa 1996, s. 120.

³ T. Wiśniewski: *Apelacja i kasacja. Nowe środki odwoławcze w postępowaniu cywilnym*, Warszawa 1996, s. 157.

⁴ A. Zieliński: *Postępowanie cywilne. Kompendium*, Warszawa 1996, s. 174.

⁵ Patrz też: T. Ereciński: op. cit., s. 121; T. Wiśniewski: op. cit., s. 156.